

РОЗДІЛ ІІІ

КОЛЕГИ ПРОПОНУЮТЬ: ДАЙДЖЕСТ КРАЩОГО ДОСВІДУ З КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ БІБЛІОТЕК ЗА ІНТЕРНЕТ - РЕСУРСАМИ

*Недостатньо знати, треба і застосовувати.
Недостатньо хотіти, треба і робити.
Гете*

В цьому розділі надаємо короткий огляд заходів краєзнавчого спрямування наших колег, що дає **можливість використання їх в практиці роботи вузівських бібліотек.**

Реалізуючи краєзнавчий напрямок роботи, книгозбірні використовують багатоаспектні форми обслуговування населення, наповнюючи їх новим змістом. Особлива різноманітність форм краєзнавчої роботи притаманна усім публічним бібліотекам країни, особливо центральним районним та сільським бібліотекам.

Бібліотекарі оформляють постійно діючі книжково-ілюстративні виставки, проводять краєзнавчі заходи: українські вечорниці, літературно-музичні години, свято села та ін.; формують тематичні папки з краєзнавства за такими напрямками: історія, народознавство, географія, екологія, видатні люди рідного краю, літературне краєзнавство; відроджують забуті народні обряди, проводять уроки народознавства; беруть участь у краєзнавчих пошуках, збирають, систематизують матеріали літопису населених пунктів, альбоми і картотеки «Традиції та звичаї мого села», «Історія населених пунктів» тощо.

Відтворення культурної пам'яті народу іноді здійснюється у формах, далеких від традиційних видів бібліотечної діяльності. Часто бібліотеки, особливо в сільській місцевості, беруть на себе музейні та архівні функції, тобто в арсенал сучасного бібліотечного краєзнавства вхо-

дять пошук унікальних елементів культури українського народу. З'являються *міні-музеї, музейні кімнати історії села, етнографічні куточки, які демонструють оригінальність, унікальність закладу*. Деякі бібліотеки створюють музеї письменників і поетів-земляків

Звичайно, у краєзнавчій діяльності бібліотеки мають чимало проблем, пов'язаних перш за все з недостатнім фінансуванням і нестачею краєзнавчої літератури, але тут працюють творчі, віддані справі люди, які роблять все для того, щоб виховувати у населення любов і дбайливе ставлення до рідного краю. **Завдяки цьому бібліотека перетворюється на суспільно значущий культурно-дозвіллевий заклад, центр патріотичного виховання та збереження історичної пам'яті на своїй території.**

Фастишевська К.М. Місце бібліотеки ВНЗ в системі національно-патріотичного виховання молоді

зав. бібліотекою Хмельницького
політехнічного коледжу

Патріотичне виховання молоді, її готовності до праці та військової служби має давні традиції у бібліотеках, але сьогодні розставляє нові акценти і вимагає розширення цього завдання.

Бібліотека політехнічного коледжу використовує багатий арсенал різноманітних форм і методів роботи під час підготовки до святкування Дня Конституції та Дня Незалежності України. В бібліотеці оформлені розгорнуті *експозиції та книжково-ілюстративні виставки*: «Якою є історія української Конституції», «Моя Земля – це незалежна Україна», «Незалежність держави і права молоді», «Майбутнє твоє, Україно!»; стенди «Україна незалежна: сторінки історії»; *проведені уроки державності*: «Державні символи України», «Символіка нашого краю»; *історико-патріотична година* «Сторінками історії»; *урок історичної пам'яті* «Історія української державності»; *дискусії*: «Яким я бачу майбутнє своєї держави?», «Жити за закона-

ми держави»; *вечори запитань та відповідей*: «Хто ми, чії сини, яких батьків, ким, за що закуті?», «Вони загинули в боротьбі за Українську державу» та ін.

Важливим моментом у роботі бібліотеки по патріотичному вихованню є **популяризація літератури про Велику Вітчизняну війну**. Бібліотека провела комплекс заходів: оформлені книжкові виставки літератури: «Роки війни, століття пам'яті», «Пам'ятаємо твій подвиг, солдат», на яких розмістили місцевий матеріал, зібраний в тематичну папку «Визволення Хмельниччини», провели героїко-патріотичні читання: «Не можна забути дороги війни», «Полум'ям подвигу вашого наші горять серця»; проведені зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни і Збройних Сил України; вечори пам'яті, вечори-спогади, уроки мужності, літературно-музичні композиції, вечори поезії воєнних років на теми: «Шляхами мужності і слави», «Вічна слава героям!», «Тільки пам'ять не сивіє», «Великі жертви твої, Україно».

Мета патріотично-військового виховання – формування у молоді почуття національної гордості, готовності захищати суверенітет України, підвищення зацікавленості молоді до служби в її Збройних Силах. Основна увага тут спрямована на допризовну молодь. Ефективною формою ознайомлення молоді з умовами проходження військової служби є проведення різних масових заходів, а саме: дня призовника «Я стану твоїм захисником, Україно!». Спільно з військкоматом провели: урок патріотичного виховання «Героїзм та мужність йдуть поруч», відкритий діалог «А ти зміг би повторити подвиг дідів?»; дискусію «Як ти розумієш патріотизм?»

З метою обґрунтування та пошуку нових форм і методів патріотичного виховання і підготовки молоді до служби в Збройних Силах провели анкетування допризовної молоді для визначення її ставлення до служби в Збройних Силах України. Результати анкетування дали змогу узагальнити та проаналізувати стан справ з патріотично-

військового виховання, розробки певних пропозицій щодо поліпшення роботи в цьому напрямку.

Цікавими і корисними для майбутніх воїнів були зустрічі з юнаками, які відслужили в армії, воїнами-афганцями, з ліквідаторами наслідків аварії на ЧАЕС. Змістовними були *вечори пам'яті, вечори–вшанування*: «Ми пам'ятаємо і сумуємо», «Афганські сторінки хвилюють моє серце». Бібліотекарі доносять до молоді коледжу інформацію про стан сучасної армії шляхом бесід: «Сучасний студент. Який з нього вояк?», вечорів запитань і відповідей: «Українська армія зразка 2020 року: якою їй бути?», «Професійна армія: міф чи майбутнє?», вечорів-диспутів: «Що таке контрактна основа армії?»

Розвиток відносин між Україною та НАТО набув нового імпульсу на сучасному етапі. Головною метою бібліотекарів є надання повного обсягу інформації щодо напрямку діяльності цієї організації. А так як літератури на цю тему в бібліотеці було обмаль, ми разом із керівником інформаційного центру, викладачем предмету «Захист Вітчизни» О. М. Зобкало написали листи-прохання в Брюссель та Київ у центри інформації та документації НАТО і отримали 80 примірників видань та журналів «Брифінг НАТО», «НАТО/ОТАН». Оформили книжкову виставку «Україна і НАТО», тематичні папки-досьє «Діяльність НАТО», «Україна – Росія – НАТО», провели годину цікавих повідомлень «Ставлення до вступу у НАТО», «НАТО: за і проти».

Специфіці краєзнавства найбільш повно відповідають комплексні форми популяризації літератури. В коледжі оформлена *народознавча світлиця, музей бойової слави*. Велику увагу привертає колоритна виставка предметів українського побуту «Скарбниця народної мудрості», що розміщена в народознавчій світлиці.

Сьогодні перед бібліотеками постає безліч питань. Як зберегти і передати нащадкам усі ті кращі надбання національної культури, що були виплекані протягом століть українським народом? Що треба зробити, аби й завтра лу-

нала народна пісня, не всихала криниця народної мудрості і творчості? Які зусилля докласти, аби молодь не цуралася національного спадку? Адже звертання до традицій зовсім не означає нехтування сьогоденням. Тільки пізнавши минуле, витoki своєї культури та історії, можна чіткіше зрозуміти і уявити майбутнє.

Настояща Л. Сучасні аспекти краєзнавчої роботи бібліотек з молоддю

зав. відділом СРІОС і маркетингу
ОЮБ ім. О. М. Бойченка

- У зв'язку з посиленням суспільного інтересу до історії рідного краю збільшились потреби наочного розкриття видань на краєзнавчих виставках. Їх структура різноманітна. Постійні експозиції часто будуються в хронологічній послідовності з логікою розвитку проблеми, наприклад: географічне положення, історія, економіка, наука, культура краю.

- Краєзнавчі виставки в бібліотеках відрізняються максимальною повнотою відбору видань. На них ширше, ніж в інших наочних формах, відображені публікації із періодичних видань. Великим попитом серед читачів користуються книжкові виставки «Краю мій рідний: моя радість, моя доля», «Люблю душею степове роздолля», «Молюсь за тебе, рідний краю, і вірую в твою зорю», «Моє село, для мене ти історія жива».

- Популяризація краєзнавчої літератури здійснюється шляхом проведення *читацьких конференцій, конкурсів, вечорів портретів, літературно-музичних вечорів, уроків народознавства*. Традиційними стали зустрічі з місцевими поетами, письменниками, презентації книг та книжкових виставок.

- У роботі використовуються і нетрадиційні форми. Так, центральною районною бібліотекою проведено для учнівської молоді *фотолото* «А цей куточок наймилі-

ший», *очно-заочний конкурс* «Край мій – гордість моя», *фольклорну подорож* «Звичаї, традиції нашого району».

- Накопичено і систематизовано **історико-краєзнавчий матеріал** населених пунктів району та використано його на книжковій виставці «У цьому краю, де серцю рідна пристань».

- Збиранням і розповсюдженням краєзнавчої інформації займаються й **центри регіональної інформації**, створені при бібліотеках. До них надходить вся важлива для населення інформація про роботу органів самоврядування. Ці документи є частиною краєзнавчого фонду. Матеріали розміщені на книжковій виставці «Бібліотека і влада», оформлено **досьє** за темами: «Рішення районної ради», «Розпорядження райдержадміністрації», «Освіта краю», «Медицина краю», «Куди піти вчитися». Центри мають своїх читачів, які постійно звертаються за необхідними довідками. Тісна співпраця пов'язує центр з місцевими краєзнавцями, зокрема Ф. Плотніром. Учнівська молодь із задоволенням відвідала презентації його книг «Петриківські бувальщини» та «Новопраський літопис!»

- У бібліотеці організовано етнографічні виставки «Світ краси і добра», де читачі знайомляться з дивовижними витворами мистецтва. Серед них чудові вироби із соломки – корзинки, брилі, обручі для волосся та інше.

- Кілька років тому розпочала роботу дитячо-юнацька літературна студія «Паросток». Опікується самодіяльними літераторами району, надає практичну допомогу місцева поетеса Наталія Фесенко..

- Поштовхом до нових творчих ідей є **робота організаційно-методичного відділу ЦРБ**. Проведено **семінар-практикум** «Сучасні краєзнавчі аспекти публічної та шкільної бібліотек». Підготовлено **методичні рекомендації** «Пріоритетні напрями краєзнавчої роботи в бібліотеках»

Прокопчук Т. К. Краєзнавство – один з пріоритетних напрямів роботи бібліотек

Основні напрями краєзнавчої роботи:

1. Дослідницько- пошукова робота
(Зусиллями краєзнавців та бібліотекарів вдалося розшукати та відкрити читачам імена шановних земляків);
2. Написання літописів населених пунктів району (Бібліотекарі, сучасні нестори - літописці, фіксують дати, важливі події з життя сільських громад, доповнюють записи фотографіями, документами, вирізками з газет);
3. Збір спогадів учасників Великої Вітчизняної війни, свідків голодомору, репресій;
4. Збір колядок, щедрівок, гаївок (Сьогодні цей багатющий матеріал використовується під час проведення народних свят і навіть, «храмових свят», уроків народознавства);
5. Видано 43 біобібліографічних довідника про видатних людей Дунаєвеччини;
6. Відродження народних звичаїв, обрядів, підтримка письменників рідного краю, художників, вишивальниць, популяризація їх творчості. (Створені і діють творчі об'єднання, літературні студії, проводяться презентації нових книг, зустрічі з письменниками);
7. Створення бібліотек музеїв, краєзнавчих куточків.
8. Бібліотека спільно з відділом освіти райдержадміністрації організувала і провела шість науково-краєзнавчих конференцій та видала шість збірників наукових праць;
9. Бібліотека спільно з краєзнавцем, доктором історичних наук, професором В.С. Прокопчуком видала низку краєзнавчих видань, якими сьогодні користуються учні, студенти, учителя.

Кисельова В. П. Краєзнавча бібліотечна діяльність: пріоритети та перспективи

м. Київ

- Європейське і світове бібліотечно-інформаційне співтовариство, перш за все, зацікавлене в отриманні оригінальної українознавчої та краєзнавчої інформації, головними

утримувачами якої є регіональні бібліотеки нашої країни. За цих умов стратегічного значення набуває організаційне й змістовне вдосконалення краєзнавчої діяльності бібліотек України. Теоретики бібліотечної справи відзначають, що нині бібліотечне краєзнавство переживає епоху ренесансу і характеризується двома головними тенденціями:

- інтеграцією, тобто, об'єднанням документно - інформаційних ресурсів бібліотек, що базується на спеціалізації, координації, кооперації на локальному, регіональному, національному та світових рівнях;

- комп'ютеризацією й інтернетизацією, спрямованих на розвиток міжбібліотечних зв'язків, збагачення складу краєзнавчих фондів бібліотек електронними краєзнавчими документами, забезпечення доступу користувачам до власних і запозичених краєзнавчих ресурсів, продуктів і послуг

- Одним із важливих перспективних напрямів у сучасній краєзнавчій діяльності ОУНБ є також освоєння інноваційних технологій у напрямку підготовки краєзнавчих бібліографічних посібників. У предметно-орієнтованій базі даних «Теорія, методика і практика бібліотечного краєзнавства», розміщеній на сайті ДБУ, можна знайти інформацію про вітчизняний і зарубіжний досвід створення за допомогою системи ІРБІС електронного каталогу, ретроспективного покажчика праць співробітників установи, а також досвід корпоративної роботи бібліотек регіону ..

Романюк О. Публічні бібліотеки Києва в системі розвитку краєзнавства

Публічна бібліотека ім. Лесі Українки

Складові бібліотечного краєзнавства наповнюються іншим змістом у зв'язку з новими умовами існування бібліотек і новими інформаційними технологіями.

- **Краєзнавчі ресурси.** Автор вважає, що вагому частину інформаційних ресурсів краєзнавчого характеру у бібліотеках мають складати документи з питань місцевого

самоврядування та організації життєдіяльності місцевого співтовариства: телефони соціальної служби району, години прийому її підрозділів, адреси спеціалізованих шкіл, місць відпочинку, інформація щодо набуття нової спеціальності. Проте, на жаль, жодна з ЦРБ не має повноцінної інформаційної бази документів, що стосуються життєдіяльності місцевої громади. Автор пропонує такі шляхи вирішення проблеми:

- прийняття органами місцевої влади рішення або постанови, надавати документовану інформацію у центральну районну бібліотеку;

- прийняття владою рішення, що зобов'язало б видавництва різних форм власності передавати у фонди центральної бібліотеки обов'язковий місцевий примірник документів або запроваджувати видавничі проекти регіональної «Бібліотечної серії».

Фонди краєзнавчих документів бібліотек Києва представлені традиційними та електронними виданнями. Значну частку складають самостійно зібрані та створені інформаційні ресурси: конволюти, інформ-досьє, інформаційні стенди, різноманітні інформаційно-бібліографічні посібники, краєзнавчі дослідження і розвідки працівників та користувачів бібліотек, краєзнавчі сторінки сайтів бібліотек, що вміщують великий фактографічний матеріал з різних аспектів життя Києва.

● **Соціокультурні заходи:**

- При відзначенні ювілейних дат, пов'язаних з історією окремих районів Києва, дні краєзнавства входять до програми загальнорайонних святкувань. Наприклад, під час загальносистемного дня краєзнавства «Культурне дерево світу з київського коріння» користувачам була представлена інформація про видатних особистостей світової культури, уродженців Києва С. Лифаря, О. Вертинського, Р. Глієра, І. Сікорського, В. Горовиця, М. Бердяєва, М. Булгакова, К. Малевича, М. Носова, В. Некрасова, висвітлено тему «Світовий кінематограф з київських вулиць»;

- Дні інформації проводяться на актуальні теми сьогодення з переважанням проблем екології, народознавства та мистецтвознавства;

- загальносистемний **конкурс туристичних маршрутів «Київські меридіани туристичної феєрії»** засвідчив поєднання краєзнавчої і туристичної діяльності. Кожна бібліотека розробила власний туристично-краєзнавчий маршрут по Києву чи району міста, за якими проводилися заочні подорожі. Бібліотеками обиралися маршрути: екологічний, історичний, меморіально-мистецький, ландшафтно-дендрологічні заповідні місця тощо. Наприклад: «Гоголівськими шляхами Києва», «Краєзнавча мандрівка Теремками», «Мандруємо вулицями Троєщини».

Переважна більшість бібліотек активно включилася в роботу із розробки та видання інформаційно-краєзнавчих путівників: підготовлено цикл біобібліографічних путівників «Вулиці Подолу пам'ятають», прес-досєє «Український туризм».

• **Любительські об'єднання** користувачів бібліотек, які цікавляться історією столиці України, займають гідне місце в системі розвитку краєзнавства. Уже багато років поспіль плідно працюють клуб шанувальників старого Києва, групи за інтересами «Киянин», «Я – українець», «Родень», «Український рік», «Україна козацька», «Диводивіт». У роботі клубу «З любов'ю до рідного краю» беруть участь письменник П. Засенко та поетеса Л. Мудрак, екскурсоводи, ветерани, кінознавці. У колі однодумців мають змогу демонструвати свої таланти поети, художники, співаки та музиканти. Тут відбуваються презентації поетичних збірок поетів, які проживають у районі. При ЦРБ імені М. Некрасова впродовж багатьох років працює Інтелектуальний молодіжний лекторій. Ведучим його є відомий письменник, тележурналіст, редактор журналу «Искатель на Украине» А. Дмитрук.

• Бібліотеки сприяють реалізації творчого потенціалу користувачів шляхом **відкриття мистецьких галерей**, де

експонуються художні полотна та фотографії як професійних майстрів, так і художників-аматорів. До дня Києва у художній галереї «Зустріч» постійно діють виставки із творчого доробку київських художників, талановитих учнів місцевих художніх шкіл. З виставкою вишитих краєвидів Києва всі бажаючі можуть ознайомитись у бібліотеках Солом'янського району. В оформленні інтер'єру багатьох київських бібліотек використані фотороботи «Київ та кияни очима наших користувачів», малюнки та аплікації «Київ та кияни очима дітей».

Мартюшова О. *Нетрадиційні форми краєзнавчої роботи публічних бібліотек*

заступник директора Сумської міської ЦБС

- Робота з громадою і на благо громади майже завжди пов'язана з краєзнавством. Традиційні форми краєзнавчої роботи публічних бібліотек під впливом часу змінюються, стають більш яскравими і ефективними, наближеними до жителів і завжди проводяться за участю населення.

- Для прикладу можна назвати *загальноміські акції*, що проходили за ініціативою та за участю бібліотечних працівників м. Суми:

бібліотечна акція «Золото рідного міста» Сумської МЦБС, результати якої були підведені до Дня міста. Бібліотекарі виявили близько ста сімейних пар сумчан, які цікаво і змістовно прожили разом більше 50 років, змогли описати свою сімейну історію і подати документи на акцію-конкурс, а також не були проти висвітлення своєї сімейної історії на телебаченні, в пресі і дозволили залишити описи історій своїх сімей і власних спогадів в архівах бібліотек Сумщини. Людям похилого віку, звичайно, допомагали бібліотекарі: приходили до них додому, спілкувались і допомагали описати та оформити історію сім'ї, зафіксувати спогади про історію нашого міста тощо. Таким чином бібліотекарі більше дізнались про своїх користувачів і про минуле міста, а жителі - про бібліотеку і бібліотекарів. Ця

акція їх зблизила і здружила, допомогла молоді відчутти повагу і пошану до людей похилого віку, ветерани ж отримали увагу, піклування, а до Дня міста - справжнє свято.

•ЦБС також була ініціатором і виконавцем *загально-міської акції-конкурсу «Стань обличчям рідного міста»*. Родини сумчан мали подати власні проекти - творчі роботи з поліпшення рідного міста. Акція проходила за допомогою реклами в місцевих ЗМІ та в бібліотеках ЦБС протягом 3 літніх місяців. Церемонія підбиття підсумків відбулася до Дня міста у приміщенні ЦМБ ім. Т. Шевченка. Серед представлених на цей конкурс робіт було визначено 10 переможців сумських сімей (із них 9 родин були користувачами бібліотек міста й отримали допомогу бібліотекарів ЦБС у підготовці до участі в цьому проекті).

Кожна творча робота щодо прикрашання й облаштування міста була унікальною і не потребувала значних затрат, тому деякі з них уже втілено в життя, наприклад, зроблено роликову доріжку для молоді, висаджено дерева, клумби, проведено додаткове освітлення тощо. Ця акція дозволила сумчанам не бути просто байдужими жителями, а взяти активну участь у розбудові свого міста. Родини - переможці акції «Стань обличчям рідного міста» протягом кількох місяців були представлені на білбордах міста та отримали подарунки від спонсора. Про кожну з цих родин були зняті репортажі на місцевому телебаченні, надруковані статті в місцевих газетах. Після акції в бібліотеках ЦБС залишились щирі друзі - учасники акції та їхні цікаві проекти. Завдяки цим акціям зріс авторитет бібліотек ЦБС у місті та області, збільшилась кількість користувачів, підвищилась самоповага бібліотечних працівників.

•Святкуючи День міста, бібліотечні працівники ЦБС завжди беруть активну участь у *міських конкурсах*, навіть у тих, які, на перший погляд, не пов'язані з бібліотечною роботою (наприклад, у загальноміському **конкурсі 2009 року «Наші сумки» на тему герба** міста Суми). Але без звернення по допомогу до літератури про історію рідного міста жителям

важко було взяти участь у цьому конкурсі. До речі, такі заходи добре допомагають розвивати творчу фантазію бібліотекарів і виховують патріотизм не тільки в молоді.

- Сприяють активізації краєзнавчої роботи бібліотек і загальноміські акції, що проходять під патронатом мерії (наприклад, акції «Сім чудес міста Суми», «Родові палаци і маєтки Сумщини»), в яких бібліотеки беруть найактивнішу участь: здійснюють підбір літератури по міських об'єктах, готують і видають краєзнавчі покажчики, інформаційно-краєзнавчі путівники, проводять по цих акціях опитування користувачів, пропагують серед користувачів і населення міста міські пам'ятки тощо. Така просвітницька краєзнавча робота особливо ефективна серед дітей і молоді, а також серед гостей міста. Бібліотекарі оволодівають навичками екскурсів, заглиблюються в детальну історію кожного сумського провулку. Цьому сприяють і різноманітні бібліотечні конкурси, що проходять у рамках підвищення кваліфікації, наприклад, на кращий краєзнавчий сценарій масового заходу, на кращий бібліотечний проект.

- Загальноміські заходи допомогли бібліотекам значно підвищити власний імідж серед населення міста та області й **заслужити повагу місцевої влади, яка позитивно реагує на бібліотечні потреби.** За активної підтримки Сумського міського голови та депутатів Сумської міської ради щороку в місті видаються фундаментальні краєзнавчі видання про місто Суми, а також періодичний «Вісник Сумської міської ради», які безкоштовно надходять до кожної бібліотеки ЦБС.

- **Музей у бібліотеці** - для когось дивина, а для нас це звична справа. З 2000 року в ЦМБ імені Т. Шевченка діє *музей місцевого самоврядування*, який постійно оновлюється й поповнюється матеріалами сесій міської ради, фото та іншими документами роботи міської влади. Нещодавно в цій бібліотеці було організовано музей Матері, присвячений 20-річчю створення першого в Україні будинку сімейного типу, до речі, мамою якого була колишня бібліотекар Галина Сільванська. Цей музей розповідає про тра-

диції жертовного материнства, починаючи від землячки О. Деревської, яка виховала після війни 48 дітей-сиріт, і до нинішніх мам сумських сімейних будинків. Аналогічний пересувний музей експонується в бібліотеках-філіях ЦБС, і за його допомогою бібліотекарі проводять тематичні вечори, засідання читацьких клубів, екскурсії та інші заходи.

• Із підключенням бібліотек Сумської міської ЦБС до Інтернету **розвивається краєзнавча вебліографія**, наприклад, створено покажчик сайтів «**Суми віртуальні**». Проводяться віртуальні мандрівки інформаційними, освітніми сайтами, проходять презентації нових сайтів Сумщини, пропагується віртуальна приймальня міського голови. З сайту Сумської міської ради щодня для користувачів роздруковується потрібна інформація, туди ж подається інформація про заходи, що проводяться в бібліотеках міста. На сайті Сумської МЦБС створено **розділ фактографічної інформації** «*Все про м. Суми*».

• Популяризація краєзнавчих знань у бібліотеках ЦБС набула нового змісту завдяки *програмному плануванню*, яке дає змогу сконцентрувати наявні ресурси і можливості та направити їх на виконання найбільш ефективних заходів. У підрозділах ЦБС діють такі міні-програми: «Знати свій рідний край», «Світ не пізнаєш, не вивчивши краю свого», «Немає милішого краю...», «Наш рідний край». Крім того, працюють краєзнавчі читацькі клуби «Суми і сумчани», «Краєзнавець» та інші.

Гридасова Т. *Естетичне виховання як складова духовного та інтелектуального розвитку підрастаючого покоління*

Петрівська районна бібліотеки

• Звичаї, традиції, обряди. Як їх багато у нашого народу! І всі вони один одного кращі. І кожен чимось **особливий, неповторний, має свій колорит, національне забарвлення**. Але кожному із свят притаманний веселий настрій, народний гумор, видумка, дотеп. Балахівська сільсь-

ка бібліотека спільно з будинком культури показали мешканцям селища один з *народних обрядів - вечорниці*. Вітали гостей господиня та сусідка, частувала - донька. Співи, розповіді, жарти поєднувалися із хатньою роботою. Дівчата та жінки-сусідки пряли, шили, в'язали, вишивали, парубки плели постолои, стругали шпички для галушок. Гуляння відбулося з піснею, музикою, танцями.

- Постійно виступає перед жителями села з показом місцевих традицій звичаїв і обрядів завідувач Олександрівської сільської бібліотеки. Це і проводи в Армію, і старовинне весілля, і свято Калити, свято Івана Купала. Кожне свято, чи обряд супроводжує українська народна пісня. Готується **старовинний обряд** «Благословіть, мамо і тату, на перші досвітки». Для проведення цих заходів залучається молодь, щоб передати підростаючому поколінню красу української народної пісні. Так, у бібліотеці оформлено **тематичну полицку** «Родинне джерело», адже окремі народні традиції, звичаї, обряди нами напівзабуті, або й зовсім забуті. Від хати до хати ходили до людей похилого віку записуючи від них обряди, звичаї, народні пісні, які раніше побутували в Олександрівці. Таким чином були записані і **відтворені** колективом **старовинні обряди** «Проводи в солдати», «Українське весілля», «Олександрівські вечорниці», колядки, щедрівки, колискові та жниварські пісні.

- Для ознайомлення дітей і підлітків з життям і побутом нашого народу в Ганнівській сільській бібліотеці створено: **етнографічний куточок, серію альбомів**, в яких зібрано знання, набуті народом упродовж його історичного розвитку.

- В Олександрівській сільській бібліотеці користувачі можуть познайомитися з **папками-досьє** «Література. Мистецтво. Культура рідного краю», де зібрано матеріали про письменників земляків, про фольклорно - етнографічний ансамбль «Джерело».

- Отже, робота бібліотек спрямована на сприяння всебічному естетичному розвитку підростаючого покоління,

оволодіння духовними цінностями і знаннями з мистецтва та духовної культури.

Ковальчук Г. Д., Полянська Н. І. *Краєзнавча діяльність публічних бібліотек Східної України: з досвіду роботи*

Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка

• У процесі вивчення питання з'ясувалося, що бібліотеки тісно співпрацюють зі школами, краєзнавчими музеями, іншими просвітницькими установами. Вони проводять етнографічні уроки, літературні вечори, вечори - зустрічі з письменниками-земляками, літературно-краєзнавчі конференції тощо. **На сучасному етапі урізноманітнилися не лише форми заходів, але й методи їх проведення.** Простежується поєднання читань з демонстрацією відеоряду ілюстрацій до теми, залученням фольклорних колективів, з оформленням виставок-переглядів книг, виробів народних умільців. Наприклад, бібліотека с. Губарівка Богодухівського району разом з місцевою школою провела **уроки краєзнавства** «Сяйво української писанки», «Великий син Богодухівщини (В. Н. Каразін)», літературну годину «Голодомор на Богодухівщині», бібліотечну годину-зустріч з місцевими майстрами народної вишивки «Рушник в обрядах українського народу». Куп'янська ЦРБ організувала літературно-краєзнавчу подорож «Стежками рідного краю».

• Фахівці Коломацької ЦРБ у своїй діяльності використовують призабуті сьогодні форми роботи, зокрема **поетичний вогник** «Рідного краю запахи й звуки в серці лишаяють роз'ятрений слід» за участю місцевих поетів. Бібліотеки Ізюмської ЦБС влаштовують вечори-портрети («Васильківський – уславлений пейзажист України»), **свята родин, родинні краєзнавчі конкурси** «І дорослі, і малі, знайте витoki свої». Нікопольська сільська бібліотека Барвінківської ЦБС організувала і провела вечір-зустріч трьох поколінь сім'ї Вольвач «Роде наш красний». Вовчанська ЦРБ влаштовує свята-реставрації, у яких пов-

ністю відтворює послідовність дій у старовинних обрядах, краєзнавчий марафон «Місто моє рідне».

- Багато цікавих пізнавальних заходів проводять публічні бібліотеки Східної України в **рамках святкування міст, сіл**, зокрема цикл заходів Дружківської ЦБС «Тобі, улюблене місто, присвячуємо». Були підготовлені папки з матеріалами про історію міста, пам'ятників, вулиць, культурне та спортивне життя міста, організовано книжкову виставку «Історія міста газетним рядком», виставку-репортаж «Краса поетичного слова» творів.

- Сьогодні краєзнавство перебуває у процесі пошуку інноваційних форм і методів діяльності. Завдяки такому творчому пошуку з'являються нетрадиційні форми популяризації краєзнавчих знань. Так Макіївська ЦБС започаткувала **вечори-спомини** для ветеранів Великої Вітчизняної війни «Все пам'ятає батьківська земля» з оформленням виставки «Донбас – земля нескорених» та оглядом літератури «Подвиг на шахтарській землі» Бібліотека проводить також літературно-краєзнавчі екскурси «Невідомі герої Донеччини», краєзнавчі години «Краю мій – гордість Моя», **історично-краєзнавчі подорожі, екскурсії** «Річки нашого краю», «Ландшафтні парки Донбасу», «Мій край – моя історія жива», «Цілющі скарби рідного краю».

- Популяризуючи історію рідного краю бібліотекарі використовують різні активні форми, зокрема **ерудит-лото** «Люби і знай свій рідний край» (Конотопська міська ЦБ), краєзнавчий круїз – вікторина «Золоті сторінки літературної Сумщини» (Охтирська ЦМБ), ерудит-конкурс «Таємниці віків у писемних джерелах» (Донецька обл.), **історико-літературні години**, присвячені творчості місцевих письменників, поетів.

- Багатоаспектну краєзнавчу роботу здійснюють бібліотеки Харківської області. Літературні вікторини, ігри екологічної тематики, марафони, уроки краєзнавства, фольклорні свята, дні села, вулиці – ось далеко не повний перелік заходів, що проводяться в рамках популяризації

краєзнавчих знань. Наприклад, у бібліотеках-філіях Куп'янської ЦБС відбулися дні краєзнавства «Славна історія нашого краю» (с. Новоосинове), «Символіка Куп'янщини» (с. Грушівка), «Немає кращої землі, ніж та, що зветься рідним краєм» (Куп'янська ЦРБ). Надовго запам'ятався читачам сільської бібліотеки-філії села Курилівка **цикл українських вечорниць** «Добрим людям на весь вечір». ЦРБ організувала також літературно-краєзнавчі подорожі «стежками рідного краю». У бібліотеках Коломацького району традиційними стали **години цікавих повідомлень** «Гетьманська слава Коломаччини», екскурсії-бесіди, фестиваль «Від родини йде життя людини», читальні конкурси «Мій родовід», «Село, в якому я живу», «Моє село – окраса України», цикл заходів «Краєзнавчі сторінки», **вечори-вшанування** «Про людей хороших, наших земляків».

- **Презентації книг місцевих авторів** – одна з форм популяризації краєзнавчих видань, яку застосовують бібліотеки. Так, Лебединська ЦРБ (Сумська обл.) організувала презентацію книги «Пісні рідного краю», де лунали народні пісні, що були записані на Лебединщині у 60-х роках ХХ століття знаним краєзнавцем Б. Ткаченком.

- У Великопавлівській сільській бібліотеці-філії (Полтавська обл.) популярною є така форма, як **екологічний круїз** «Радість відкриття зеленого світу», що дає можливість ознайомитись з природними багатствами Полтавщини.

- Цікавим напрямком краєзнавчої роботи бібліотек Сумської області є **відродження українських народних промислів, прикладного мистецтва**.

Глухівська ЦБ організувала оригінальну виставку гравюр по дереву «Людина та епоха» глухівчанина В. Кочури. На особливу увагу заслуговують виставки: живопис на склі, авторські роботи з художньої вишивки, авторські роботи керівника гуртка лозоплетіння міського центру науково-технічної творчості молоді, презентація виставок робіт сумських майстрів.

• Однією із форм популяризації краєзнавчих знань є **робота клубів**, створених у бібліотеках Харківщини. Так у Богодухівській ЦРБ діє «Літературна вітальня», клуби «Ліра» (с. Безруки) та «Мій край – моя батьківщина» (с. Вільшани) у Дергачівському районі, «Надвечір'я» (Барвінківська ЦРБ). У роботі клубу «Ріднокрай», що діє у Полтавській ОУНБ, беруть участь краєзнавці, історики, студенти. Тематика засідань різноманітна: це історія Полтави, її вулиць, видатні люди Полтавщини тощо. При Малоаяні-сольській сільській бібліотеці-музеї (Донецька обл.) створено **краєзнавчий клуб** «Пошук», який вивчає історію греків Приазов'я. У Сумській міській ЦБС ефективно працюють клуби «Суми і сумчани» та «Краєзнавець». Бібліотека провела багато цікавих заходів, зокрема вечір «Феномен доби: сумчани і дисидентський рух 60–70-х років», зустрічі з видатними сумчанами.

• Проблемами краєзнавчої діяльності постійно опікуються методисти. Так Донецька обласна бібліотека ім. Н. К. Крупської регулярно на обласних **школах-семінарах проводить обговорення різних напрямків краєзнавчої діяльності**, наприклад «Книга та бібліотека у формуванні свідомості народу», «Потенціал сучасної бібліотеки у процесі розвитку національної культури і мови», на міських семінарах – «Краєзнавча робота бібліотек на сучасному етапі», «Краєзнавство: історія, досвід, сучасний аспект». На районному рівні організовано школу бібліотечної майстерності «Інноваційні форми краєзнавчої роботи бібліотек», де розглядалися сучасні форми розповсюдження краєзнавчих знань, проводився майстер-клас (презентація виставки-вікторини «Моє місто – місто цікавих людей та подій») тощо.

Роздобудько С. Нові імена рідного краю: методичні поради

Олександрівська районна бібліотеки.

- У бібліотеках регіону радимо провести зустрічі молоді з відомою поетесою - землячкою І. Кримською «У поезії, в прозі, в житті...»

- Подобаються користувачам бібліотек ліричні вечори поезії «Поезія, що зближує серця». Бібліотекам регіону радимо продовжувати роботу з пошуку та підтримки творчо обдарованої молоді, збираючи матеріали у папки - досьє: «Пошук юних талантів», «Поезія з газетних шпальт».

- Коло інтересів обдарованої молоді вивчати під час індивідуальних бесід, міні-інтерв'ю, анкетувань: «Мое захоплення – моя доля», «Бруньки поезії рідного краю». Радимо вести облік юних поетів-початківців у банку даних: «Юні первоцвіти». Роботу щодо популяризації поетичної спадщини рідного краю проводити у тісній співпраці зі школами, будинками культури, іншими зацікавленими організаціями. Отже, робота з творчо обдарованою молоддю потребує підтримки та удосконалення.

Фіцик С. Г. Сільська бібліотека: пріоритети діяльності

Зав. відділом ОУНБ ім. І. Франка

- У бібліотеці-філії активно ведеться краєзнавча робота. Краєзнавство є своєрідним містком, який поєднує покоління минулі з поколіннями сьогоднішніми й прийдешніми. Для ***краєзнавчого куточка*** «У звичаях, традиціях народу ти душу свого краю впізнавай» вишукуються нові, оригінальні форми популяризації краєзнавчої літератури, збирається фольклорно-етнографічний матеріал.

- Старовинні традиції відроджуються шляхом проведення конкурсів на краще знання колядок, ***турнірів знавців народних прислів'їв*** «Золота криниця мудрості», вечорниць, уроків народознавства.

- Краєзнавча література відображена у каталозі та картотечі статей, ведеться аналітичний розпис краєзнавчих збірників. Така діяльність є особливо важлива, адже для користувачів села тільки бібліотека є основним джерелом

відомостей про рідний край, його історію та сьогодення. **Інфотеки** «Моє село, мій рідний край», «Легенди і перекази рідного села» доповнюють книжкові виставки: «Всі ми, Україно, твої діти», «Край наш музичний, співучий», виставка-презентація «Оберіг із бабусиних рук», виставка-ікебана «Прекрасне з мого саду і від навколишньої природи», виставка-вернісаж «Розповідає старе фото» (виставка старих світлин мешканців села).

• Одним із цікавих напрямків краєзнавчої діяльності бібліотеки є **пошукова робота**. Зростає значення цієї роботи з вивчення історії краю, пам'яток, творіння майстрів-односельчан. При активній допомозі жителів села, користувачів бібліотеки оформлено альбом «Історія с. Росохач».. Найближчим часом вийде друком книга про історію села. Розпочато роботу над створенням **порт фоліо** про відомих людей с. Росохач, які внесли свою лепту у розвиток села.

• Родзинкою бібліотечної роботи є діяльність «**Краєзнавчої світлиці**», в рамках якої проведено:

- ✓ година спілкування «Український стрій»;
- ✓ година народознавства «Обереги нашого дому»;
- ✓ народознавче свято «Рушник вишиваний - Вкраїни душа»;
- ✓ урок народознавства «Краю мій лелечий, стороно моя»;
- ✓ театралізоване дійство «Мій рідний край, в тобі моя любов»;
- ✓ свято призабутого обряду «Традиції - це модно»;
- ✓ інформаційна вітрина «Творці краси рідного села»;
- ✓ інтелектуальні ігри «Кожний край має свій звичай».

• Краєзнавча світлиця допомагає користувачам звернутися до джерел народного буття, народних традицій. Робота краєзнавчої світлиці висвітлюється в альбомі, де кожен захід підтверджується світлинами.

Третяк Н. Вивчай і знай свій рідний край

Новгородківська центральна районна бібліотека

• Спільними зусиллями було створено «*Літопис бібліотек Новгородківщини*», до якого ввійшли історії бібліотек Новгородківського району. Проводяться презентації історій бібліотек. На районному семінарі «*Краєзнавство – пріоритетний напрямок в роботі бібліотек*», завідувача В-Чечеліївською бібліотекою Оводенко О. І. провела презентацію своєї бібліотеки. Історія цієї бібліотеки викликає захоплення, адже цікаві моменти діяльності бібліотеки за чверть століття супроводжуються фотографіями, вирізками із обласної та районної преси, досвідом роботи бібліотеки, грамотами та подяками, якими нагороджувалась бібліотекар.

• Закріпити знання про рідний край допомагають масові заходи, які проводяться бібліотеками системи спільно із школами та краєзнавчими музеями. Як правило цікавими і насиченими є дні краєзнавства. *Інгуло-Кам'янська* сільська бібліотека, прививаючи своїм користувачам бажання пізнавати рідний край, провела **народознавчий вечір** «*Давні звичаї та обряди мого села*». На вечір запросили старожилів села, які поділилися спогадами про минуле, про звичаї, що канули в забуття, але відродження яких вкрай необхідне сьогодні. На завершення вечора відбувся конкурс з виконання обрядових пісень, всіх присутніх на святі пригостили караваєм.

• **Конкурсно-розважальна програма** «*Рід. Родина. Україна.*» надала можливість юним користувачам *Білозернівської с/ф* згадати свій родовід, намалювати своє родинне дерево, взяти участь в літературних та інтелектуальних конкурсах.

• *Тарасівська сільська бібліотека* для своїх користувачів підготувала **уроки краєзнавства** «*Краю мій, тобі моя любов*» та «*Народні умільці Тарасівки*», які покликані формувати у користувачів любов та бережливе ставлення до рідної землі, доквілля, навчити охороняти природні пам'ятки землі і найталановитішого митця – Природи.

Гарне враження залишилося у користувачів центральної районної бібліотеки від **краєзнавчої подорожі** «*Мій*

рідний край, історії краплинка». Присутніх ознайомили з історією Новгородківщини, її символікою, розповіли про видатних людей та багатства рідного краю.

- Цікавими для користувачів ЦРБ були: *літературна подорож «Цікава Кіровоградщина», заочна експедиція «Легенди нашого села», краєзнавча вікторина «О рідний краю, я навек з тобою»*.

- Важливе місце у краєзнавчій роботі бібліотек займають *клуби за інтересами*, яких у районі 16. Вони допомагають користувачам знайомитися з історією краю, традиціями, звичаями, побутом українців, вивчити українську народну пісню та рідну мову. Заслугує на увагу робота клубу *«Рушничок»*, який діє при *Велико-Чечеліївській сільській бібліотеці*. Одне із засідань клубу мало назву *«Рушник і пісня»*. *Народознавчий конкурс «Джерела народної творчості»* дозволив дізнатись: що таке «обряд», його походження, яке значення в обрядах мають стихії природи: (вода, земля, вогонь); що таке «оберіг», які вірування предків з ним пов'язані; що таке «прядиво», що воно символізує.

- Бібліотекарі Новгородківщини наповнюють краєзнавчу діяльність новим змістом. Допомагають їм у цьому сільські ради, музеї, школи, клуби і разом вони роблять велику справу – відроджують краєзнавчі сторінки свого краю, виховують молодих користувачів в дусі гордості за свій край, розкривають його красу і багатство.

Каптенар Т. Повертаємось до духовних джерел

Новомиргородська районна бібліотека

- В українського народу побутують чудові звичаї і традиції, які передаються з покоління в покоління. Саме тому Капітанівська селищна бібліотека Новомиргородського району запровадила проведення уроків духовності в не зовсім звичайній формі, в незвичному місці - в храмі, а точніше в каплиці, яка побудована на кошти місцевої цілительки Л. В. Слободяник.

- Щоб досягнути уроки духовної краси, потрібно, як у

звичайній школі, переступити її поріг. Тому бібліотекарі вирішили зробити перший крок. Зібрали всіх бажаючих старшокласників селища і запропонували урок духовності «**Поспішайте робити добро**» в храмі. Враження від заходу, залишилися неперевершені. Сама атмосфера в каплиці, сприйняття почутого, побаченого віднайдуть своє місце в душі кожного. Корисною та повчальною інформацією поділилася з присутніми цілителька Слободяник Л. В. Вона розповіла, що найсильнішим духовним оберегом є молитва, яка промовляється з вірою і щирим серцем

- Учнівська молодь виявила бажання продовжувати такі зустрічі в храмі. Наступна зустріч відбулася на Стрітєннє, яке відзначається 15 лютого. В цей день, так як і на Водохрещєннє, святили воду у церквах. Цій воді надавали магїчної сили, за народними уявленнєями, це - цїлюща вода. Цього дня у церкві святили свїчки, якї називалися громичними , бо їх запалювали і ставили перед іконами пїд час грози, щоб уберегти людей, худобу, обїястя. На свято були запрошенї свящєники з інших сїл. Вони познайомили присутнїх з народними традицїями святакуваннє Стрїтєннє, здїйснили обряд посвяти води.

- Не менш цїкаво пройшло свято «Великдень». Присутнї говорили про писанки, згадували легенди, пов'язанї з її виникнєннєям, технологїю її написаннєя, значєннєя символїв, великоднї обряди. Молодї подобаються незвичнї зустрічї в храмі, де вони пїзнають народну мудрїсть, бо в нїй закладєно невмирущїсть духу нашого, нашї надїї і сподїваннєя. Повертаймося до духовних джерел!

- Капїтанївка - невеличке, гарне, зелєне, затишне сєлицє мїського типу, в ньому немає театрїв, музеїв, виставкових залїв. Ось чому працювники сєлицної бїблїотеки вирїшили влаштувати чудову виставку, малєнький вернїсаж вишиваного мистецтва і провести урок краєзнавства «Русник - не тїльки вишивка красава...»

- Бїблїотекарї разом з учнївською молоддю та з громадєю сєлицща зїбрали роботи неперевершєних майстрїв де-

коративно-ужиткового мистецтва рідного краю і організували **виставку-вернісаж** «Розмаїття візерунків на полотні», яку представлено в музейній кімнаті Капітанівської ЗОШ. Експонати - ікони, сорочки, серветки, скатертини, домоткані доріжки, картини. Всі роботи прикрашено вишитими рушниками (були навіть роботи часів 18, 19 ст.). Більш детально ведучі свята зупинилися на **звичаях, традиціях, оберегах пов'язаних з українським рушником**. А сила цього витвору нашого народу полягає у візерунках, що можна читати так, як книги. Треба лише розумітися на орнаментах. Їх коріння сягає глибини століть, у них закладена мудрість. Мистецтво вишивати рушники досить давнє в Україні. Ця традиція постійно розвивається, набираючи регіональних ознак. Кожен регіон має свої відмінності: кольорові гами, спосіб вишивання, сюжетне оздоблення. Досвідом, порадами поділилися запрошені майстрині. Вони ж у роботу дійсно вкладають все тепло душі, талант, любов до вишивання. Хочеться, щоб народні сімейні традиції зберігалися і передавалися для прийдешніх поколінь.

Настояща Л., Левченко Н. У пам'яті поколінь

Олександрійська районна ЦБС

- Тема патріотизму, любові до своєї Батьківщини, до свого краю тісно переплітається з його історією, минулим і сучасним, традиціями і звичаями. Досвід роботи бібліотек області показав, що спогади старожилів, ветеранів війни, **реферати, нариси про історію села**, кращі конкурсні роботи учнів («Мій край - гордість моя», «Герої Великої Вітчизняної війни – наші земляки», «Велика Вітчизняна: події, факти», «Мій родовід») стають вагомим доповненням у роботі по патріотичному вихованню молоді.

- Традиційним стало проведення **Вахти пам'яті, декад, місячників**, акцій: «Слідами минулих поколінь», «Нащадки пам'ять бережуть», «Чорнобривців насіяла мати». У регіонах області працюють пошукові загони, клуби та об'єднання за інтересами, молодь має можливість ви-

словити власне ставлення до подій воєнних років, щиро розповідати про війну у долі своєї родини, розкривати велич подвигу солдата-визволителя.

• А головне – дбати про те, аби пам'ять їхніх сердець, пам'ять нашого народу стала пам'яттю поколінь. Однією зі складових цієї пам'яті є *«Альбом-автограф»* в Петрівській центральній районній бібліотеці. Це була громадська ініціатива, яку висловили районна рада ветеранів, краєзнавчий музей, центральна районна бібліотека, а втілили в життя: група ентузіастів, навчальні заклади, бібліотеки району, органи влади та місцевого самоврядування, самі ветерани та їх рідні – всі ті, хто зацікавлений в увіковіченні пам'яті про те, якою ціною дісталася Перемога, про людей, які її наближали, не шкодуючи крові і життя.

• В *«Альбомі – автографі»* зібрано таку інформацію: прізвище, ім'я та по батькові; місце проживання; фото воєнного періоду (хто має); військове звання, рід військ; перелік нагород; побажання молодому поколінню з вказаною датою запису та підписом – автографом; сучасне фото. *«Альбом-автограф»* має велике виховне значення для підростаючого покоління, дає відчуття виконання обов'язку перед ветеранами у справі увіковічення пам'яті про їх бойові справи.

Фролова В. С., Інформаційно - краєзнавча робота бібліотек району щодо сприяння діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування

директор Кіровоградської районної бібліотеки

• Найкращий метод вивчення - це *анкетування*. Працівники районної бібліотеки склали анкети, які були запропоновані працівникам всіх служб райдержадміністрації. Зацікавилися анкетами 20 абонентів. Після вивчення та обробки анкет були виявлені такі теми:

- Законодавча основа місцевого самоврядування;
- Взаємодія органів місцевого самоврядування з підприємствами і установами, які знаходяться на підпорядкованій території;

- Місцеві фінанси, бюджет, податки, збори;
- Соціальний захист населення;
- Використання земель на території, підпорядкованій місцевому органу влади;
- Соціальний, економічний, культурний розвиток району;
- Охорона та раціональне використання природних ресурсів краю.

• Базою для задоволення *інформаційно-краєзнавчих потреб* є: твори друку, в яких подана інформація про край, краєзнавчий каталог, картотека «Населення і влада», архіви виконаних довідок краєзнавчої тематики, папки газетних вирізок «Сучасні екологічні проблеми краю»; «Рідне місто», «Район в минулому та сучасному».

• Було складено список «Реформи в сільському господарстві». Важливу роль відіграє в наданні інформації і картотека «Населення і влада». На каталожних картках вказано служби райдержадміністрації, телефони, прізвища відповідальних посадових осіб, внесено відомості про всі сільські Ради району, прізвища сільських голів, секретарів, бухгалтерів. Крім цього в картотеці подано назви Міністерств, Комітетів, Посольств в Україні, подано контактні телефони для населення Адміністрації Президента.

• Працівники бібліотеки склали *інформаційний бюлетень* «Влада інформує», в який включено «Закони України», «Укази Президента України», «Постанови Кабінету Міністрів України». Сільські бібліотеки також збирають в спеціальних папках «Постанови і рішення сільських Рад», «Розпорядження голів сільських Рад». Папки представлено на стендах «Бібліотека і влада».

• Працівників органів виконавчої влади і місцевого самоврядування цікавить тема: «Соціальний захист населення» і тому збираємо описи з матеріалами про пенсії, пільги пенсіонерам, надання допомоги дітям - сиротам, дітям з малозабезпечених сімей, багатодітних сімей. Тут також розміщено ма-

теріали про компенсації чорнобильцям, за роботу в шкідливих умовах, виплати компенсацій оstarбайтерам.

•3 масових форм інформаційно-краєзнавчої роботи проводимо *презентації книг, Дні краєзнавства, огляди нових творів.*

В рамках Дня краєзнавства проведено:

- Історія нашого краю: факти відомі й невідомі /Повідомлення/;
- Сучасні екологічні проблеми Кіровоградщини /Круглий стіл/;
- Кіровоградщина літературна /Вікторина/;
- Бібліографічний огляд краєзнавчої літератури: «Зови мене, земля дитинства, зови в чар-зілля, в поле молоде»

•3 метою удосконалення інформаційно-краєзнавчої роботи бібліотек щодо сприяння діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування проведено районний семінар-практикум «Бібліотека і влада»

*Інформацію до розділу підготувала
Кіреєва С.М.*

При підготовці використано матеріали:

1. **Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України** // Краєзнавча діяльність бібліотек : метод. посіб. – К., 2002. – С. 197–205.

2. **Краєзнавча робота в бібліотеках України: інформ. бюлетень.** Вип. 19/ Держ. іст. б-ка України; підгот.: В. П. Кисельова, О. В. Михайлова, С. І. Смілянець. - К.: Арістей, 2008. - 84 с.

3. http://www.lib.kherson.ua/kr_rob-1.htm - Херсонська обласна універсально-наукова бібліотека ім. Олеса Гончара

4. <http://zounb.zp.ua/node/973> - Запорізька обласна універсально-наукова бібліотека ім. О. М. Горького

5. **Кучерява, Н.** Сучасні напрямки краєзнавчої роботи у наукових бібліотеках / Н. Кучерява, Н. Полянська // Бібл. форум України. – 2005. – № 3. – С.53-55.
6. **Кушнарєнко, Н. М.** Бібліотечне краєзнавство : підручник / Н. М. Кушнарєнко. – К.: Знання, 2007. – 502 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
7. **Шевченко, І.** Розвиток бібліотечного краєзнавства України: освітній вимір / І. Шевченко // Бібл. планета. – 2008. – № 2. – С.37-38.